

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО”

ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“МАТЕРІАЛОЗНАВЧІ
ЕКСПЕРТИЗИ”
(експертиза матеріалів, речовин
та виробів з них)

Харків
2012

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО”

ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“МАТЕРІАЛОЗНАВЧІ
ЕКСПЕРТИЗИ”
(експертиза матеріалів, речовин
та виробів з них)

галузь знань 0304 “Право,”
освітньо-кваліфікаційний рівень “Магістр”,
спеціальність 8.18010003 “Судова експертиза”

Затверджено вченою радою університету
(протокол № 10 від 15.06.2012 р.)

Харків
2012

Програма навчальної дисципліни “Матеріалознавчі експертизи” (експертиза матеріалів, речовин та виробів з них) (галузь знань 0304 “Право,” освітньо-кваліфікаційний рівень “Магістр”, спеціальність 8.18010003 “Судова експертиза”) / уклад.: В. А. Журавель, В. О. Коновалова, В. Ю. Шепітько, Г. К. Авдєєва. – Х.: Нац. ун-т “Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого”, 2012. – 11 с.

У к л а д а ч і: В. А. Журавель,
В. О. Коновалова,
В. Ю. Шепітько,
Г. К. Авдєєва

*Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою
університету (протокол № 8 від 15.10.2012 р.)*

1. В С Т У П

Проведення в Україні правових реформ, спрямованих на формування і забезпечення механізму функціонування реальних змагальних основ кримінального судочинства, визначає передумови для підвищення доказової значущості результатів діяльності обізнаних осіб під час розслідування злочинів. Це передбачає необхідність набуття судовими експертами-магістрами теоретичних знань та практичних навичок щодо найбільш ефективних методів і засобів судово-експертного дослідження матеріалів, речовин та виробів з них (лакофарбових матеріалів і покриттів; полімерних матеріалів, пластмас; волокнистих матеріалів; нафтопродуктів і паливно-мастильних матеріалів; скла, кераміки; наркотичних, сильнодіючих і отруйних речовин; рідин, що містять спирт; металів і сплавів, ґрунта).

Програма навчальної дисципліни “Матеріалознавчі експертизи” охоплює такі теми: “Наукові основи експертизи матеріалів, речовин та виробів з них”, “Методи і засоби судово-експертного дослідження матеріалів, речовин та виробів”, “Характеристика об’єктів експертизи матеріалів, речовин та виробів”, “Методика проведення експертизи матеріалів, речовин та виробів з них”, “Призначення судової експертизи матеріалів, речовин та виробів з них”, “Висновок експертизи матеріалів, речовин та виробів”.

У результаті вивчення матеріалознавчої експертизи судовий експерт-магістр повинен:

з н а т и:

- теоретичні, процесуальні та організаційні засади провадження експертизи матеріалів, речовин та виробів з них;
- види судових експертиз даного роду, їх сучасні можливості та методики проведення;
- структуру висновку експертизи матеріалів, речовин та виробів, порядок оформлення результатів експертних досліджень;
- сучасний вітчизняний і міжнародний досвід проведення експертизи матеріалів, речовин та виробів;
- можливості застосування обчислювальної техніки та

автоматизованих інформаційно-пошукових систем, автоматизованого робочого місця судового експерта під час дослідження матеріалів, речовин та виробів;

– сучасні методи, засоби та прийоми виявлення, фіксації, вилучення та дослідження слідів та речових доказів, що слугують об'єктами експертизи матеріалів, речовин та виробів з них;

у м і т и:

– правильно застосовувати на практиці набуті знання щодо експертизи матеріалів, речовин та виробів з них;

– самостійно проводити судово-експертні дослідження, складати висновки судового експерта та спеціаліста відповідно до норм чинного законодавства України;

– здійснювати математичну обробку отриманих результатів з метою підвищення наукового рівня досліджень та зменшення впливу суб'єктивних факторів на процес формування висновку;

– правильно обирати методи дослідження матеріалів, речовин та виробів з них;

– здійснювати криміналістичну оцінку отриманих результатів, формулювати експертні висновки;

– надавати фахові консультації та іншу інформаційну допомогу суддям, співробітникам органів дізнання та досудового слідства з питань дослідження та оцінки матеріалів, речовин та виробів з них;

– вести експертні картотеки й формувати колекції матеріалів, речовин та виробів з них;

– користуватися лабораторним та іншим обладнанням під час судово-експертного дослідження.

2. З М І С Т

I. Наукові основи експертизи матеріалів, речовин та виробів з них

Предмет матеріалознавчої експертизи. Види судової експертизи даного роду та об'єкти експертного дослідження (об'єкти волокнистої природи; лакофарбові матеріали і покриття; нафтопродукти; паливно-мастильні речовини; скло та кераміка, ґрунт; метали, сплави і вироби з них; полімерні матеріали; пластмаси, гума; рідини, що містять спирт; парфумерні та косметичні засоби). Ідентифікаційні, діагностичні, класифікаційні та ситуаційні завдання експертизи даного роду. Встановлення загальної родової (групової) належності та загального джерела походження об'єктів, що порівнюються. Профілактична робота судового експерта з виявлення й усунення умов, що сприяють вчиненню злочинів.

II. Методи і засоби судово-експертного дослідження матеріалів, речовин та виробів

Класифікація і загальна характеристика методів і технічних засобів експертних досліджень. Метрологічні параметри технічних засобів, що використовуються в експертних дослідженнях. Основні види оптичних приладів. Засоби і методи збільшення зображень мікрочастин. Мікроскопічні дослідження. Види мікроскопів. Спеціальні мікроскопи для дослідження об'єктів в ультрафіолетовому та інфрачервоному випромінюванні.

Спектральні засоби і методи дослідження об'єктів: оптична, лазерна, рентгенівська і мас-спектрометрія.

Хімічні методи дослідження об'єктів, якісний і кількісний аналіз.

Хроматографічні засоби і методи аналізу об'єктів криміналістичного дослідження: газова, рідинна, тонкошарова хроматографія.

Науково-технічні засоби і методи дослідження фізичних властивостей об'єктів (твердості, щільності, показника заломлення та ін.).

Автоматизоване робоче місце судового експерта з дослідження матеріалів, речовин та виробів з них.

III. Характеристика об'єктів експертизи матеріалів, речовин та виробів

Види, склад та природа об'єктів експертизи даного роду (об'єктів волокнистої природи; лакофарбових матеріалів і покриттів; нафтопродуктів; паливно-мастильних речовин; скла та кераміки, ґрунту; металів, сплавів і виробів з них; полімерних матеріалів; пластмаси, гуми; рідин, що містять спирт; парфумерних та косметичних засобів), механізм утворення їх слідів. Класифікація ознак об'єктів матеріалознавчої експертизи. Морфологічні та фізико-хімічні властивості (ознаки) даних об'єктів, засоби та методи їх дослідження. Криміналістична оцінка результатів дослідження даних об'єктів. Характеристика загального джерела походження об'єктів експертизи матеріалів, речовин та виробів з них. Орієнтовний перелік вирішуваних питань.

IV. Методика проведення експертизи матеріалів, речовин та виробів

Структура загальної методики проведення експертних досліджень даного роду. Перелік, структура та зміст окремих методик судово-експертного дослідження волокон і волокнистих матеріалів; лакофарбових матеріалів і покриттів; нафтопродуктів; паливно-мастильних речовин; скла та кераміки; ґрунтів; металів, сплавів і виробів з них; полімерних матеріалів; пластмас, гуми; рідин, що містять спирт; парфумерних та косметичних засобів, наркотичних засобів і сильнодіючих речовин. Можливості дослідження інших матеріалів і речовин.

Правила виявлення на предметах обстановки місця події (предметах-носіях) та вилучення мікрочастинок та/або мікрослідів певних матеріалів і речовин.

Визначення роду (виду) певних об'єктів експертизи матеріалів і речовин за класифікаціями, що існують в науці, техніці та на виробництві (за хімічним складом, фізичними властивостями, призначенням тощо).

Встановлення спільної родової (групової) належності певних видів матеріалів і речовин. Встановлення факту їх походження з певного (того ж самого) джерела.

V. Призначення судової експертизи матеріалів, речовин та виробів з них

Правила підготовки матеріалів для призначення судової експертизи. Зразки для порівняльного дослідження. Правила відбору проб матеріалів, речовин і виробів з них.

Особливості підготовки для дослідження матеріалів і речовин, які мають вигляд плям і нашарувань на предметах-носіях.

Правила упаковки речових доказів залежно від їх природи та механізму утворення слідів.

VI. Висновок судової експертизи матеріалів, речовин та виробів

Загальна структура висновку судової експертизи матеріалів, речовин та виробів. Стадії судово-експертного дослідження. Види висновків. Форма та зміст висновків окремих видів судових експертиз даного роду. Особливості проведення та оформлення первинної, повторної, комісійної та комплексної експертизи матеріалів, речовин та виробів. Ілюстрація і демонстрація результатів дослідження.

3. СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень. – Законодавство України [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>. – 07.10.2011.

Аверьянова Т. В. Криминалистика: учебник для вузов / Т. В. Аверьянова, Р. С. Белкин, Ю. Г. Корухов; под ред. Р. С. Белкина. – М.: НОРМА-ИНФРА-М, 2001. – 990 с.

Аверьянова Т. В. Судебная экспертиза: курс общей теории / Т. В. Аверьянова. – М.: Норма, 2006. – 479 с.

Вандер М. Б. Криминалистическая экспертиза материалов, веществ и изделий / М. Б. Вандер. – СПб.: Питер, 2001. – 128 с.

Вандер М. Б. Использование микрочастиц при расследовании преступлений / М. Б. Вандер. – СПб.: Питер, 2001. – 156 с.

Гончаренко В. И. Использование данных естественных и технических наук в уголовном судопроизводстве / В. И. Гончаренко. – К.: Вищ. шк. Изд-во при Киев, ун-те, 1980. – 160 с.

Гурикова Л. М. Криминалистическая экспертиза стекла и изделий из него: метод. пособие для экспертов / Л. М. Гурикова, Е. А. Комкова. – М.: ВНИИСЭ, 1983. – 186 с.

Золотаревская И. А. Криминалистическое исследование нефтепродуктов и горюче-смазочных материалов / И. А. Золотаревская, М. Л. Карабач. – Вып. 12. – М.: ВНИИСЭ, 1989.

Криминалистическое исследование наркотических веществ кустарного изготовления: метод. пособие. – М.: ВНИИСЭ, 1982. – 184 с.

Постевка К. В. Криминалистическое исследование резины и изделий из нее: метод. письмо для экспертов / К. В. Постевка. – М.: ВНИИСЭ, 1985. – 22 с.

Пчелинцев А. М. Применение методов математической статистики в КЭМВИ: метод. пособие / А. М. Пчелинцев. – М.: ВНИИСЭ, 1984. – 62 с.

Митричев В. С. Криминалистическое исследование лакокрасочных материалов, покрытий и окрашенных предметов:

учеб.-метод. пособие для образоват. учреждений МВД России / В. С. Митричев, В. Н. Хрусталеv. – Саратов: СЮИ МВД России, 1999. – 436 с.

Митричев В. С. Основы криминалистического исследования материалов, веществ и изделий из них / В. С. Митричев, В. Н. Хрусталеv. – СПб.: Питер, 2003. – 591 с.

Назначение и производство судебных экспертиз: пособие для следователей, судей и экспертов. – М.: Юрид. лит., 1988. – 236 с.

Орлов Ю. К. Формы и выводы эксперта / Ю. К. Орлов. – М.: ВНИИСЭ, 1981. – 124 с.

Основы криминалистической экспертизы материалов, веществ и изделий: учеб. пособие / под ред. В. Г. Савенко. – М.: ЭКЦ МВД России, 1993. – 320 с.

Паршиков Ю. И. Криминалистическое исследование единичных волокон искусственного меха в диагностических целях: метод. рекомендации / Ю. И. Паршиков, И. А. Танина, С. Н. Князенок. – М.: ЭКЦ МВД России, 1992. – 86 с.

Современные возможности судебных экспертиз: метод. пособие для экспертов, следователей и судей. – М.: РФЦСЭ, 2000. – 144 с.

Россинская Е. Р. Судебная экспертиза в гражданском, арбитражном, административном и уголовном процессе / Е. Р. Россинская. – М.: Норма, 2006. – 737 с.

Сегай М. Я. Современные возможности судебных экспертиз в свете достижений науки и техники / М. Я. Сегай. – К.: РИО МВД УССР, 1987. – 72 с.

Словарь основных и специальных терминов криминалистических экспертиз материалов, веществ и изделий судебной экспертизы. – М.: ВНИИСЭ, 1987. – 192 с.

Сысоев Э. В. Криминалистическое исследование материалов, веществ и изделий: учеб. пособие / Э. В. Сысоев, А. В. Селезнев, Е. В. Бурцева, И. П. Рак. – Тамбов: Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2007. – 84 с.

Хрусталеv В. Н. Криминалистическое исследование веществ, материалов и изделий: курс лекций / В. Н. Хрусталеv, В. М. Райгородский. – Саратов: СЮИ МВД России, 2003. – 186 с.

Експертизи у судовій практиці / за заг. ред. В. Г. Гончаренка. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 387 с.

Эйсман А. А. Заключение эксперта. Структура и научное обоснование / А. А. Эйсман. – М.: Юрид. лит., 1967. – 267 с.

Эксперт. Руководство для экспертов органов внутренних дел / под ред. Т. В. Аверьяновой, В. Ф. Статкуса. – М.: КноРус, Право и закон, 2003. – 592 с.

Навчальне видання

ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“МАТЕРІАЛОЗНАВЧІ
ЕКСПЕРТИЗИ”
(експертиза матеріалів, речовин
та виробів з них)

галузь знань 0304 “Право,”
освітньо-кваліфікаційний рівень “Магістр”,
спеціальність 8.18010003 “Судова експертиза”

У к л а д а ч і: ЖУРАВЕЛЬ Володимир Андрійович,
КОНОВАЛОВА Віолетта Омелянівна,
ШЕПТЬКО Валерій Юрійович,
АВДЄЄВА Галина Костянтинівна

Відповідальний за випуск *В. Ю. Шепітько*

Редактор *В. В. Арнаутова*
Комп’ютерна верстка *А. В. Старжинської*

План 2012

Підп. до друку 17.10.2012. Формат 60x84 ¹/₁₆. Папір офсетний.
Друк: ризограф. Ум. друк. арк. 0,3. Облік.-вид. арк. 0,67. Вид. № 182.
Тираж 50 прим. Зам. № 4499. Ціна договірна.

Редакційно-видавничий відділ
Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.

Друкарня
Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.